

17.6.2022

Suomen luonnonsuojeluliiton huomiot kaivoslain uudistamisen työryhmästä

Yleishuomiot

Työryhmän kokoonpano

- Kaivoslain uudistuksen taustalla olleiden kansanliikkeiden edustuksen lisääminen työryhmän kokoonpanoon olisi lisännyt valmistelun hyväksyttävyyttä kansalaisyhteiskunnan näkökulmasta ja lisännyt luottamusta valmistelutyötä kohtaan

Selvitykset

Uudistuksen esiselvitystyön kannalta kriittisen VNTEAS intressivertailututkimuksen tuloksia ei voitu hyödyntää riittävästi uudistuksessa, koska tutkimus valmistui vasta vuoden 2022 alussa. Kaivoslain uudistusta lykättiin intressivertailuselvityksen vuoksi vuodelle, ja tästä huolimatta selvitys ei ehtinyt ajoissa lakiuudistustyön osaksi.

- *Vakuusselvitys oli rajattu koskemaan vain kaivoslain nykyistä soveltamisalaa, jolloin hallitusohjelman tavoite; “kaivosten vakuudet turvataan kaikissa olosuhteissa”, jäi selvittämättä riittävässä laajuudessa niin, että eri sääntelyn vaihtoehtoja olisi voitu arvioida työryhmässä*

Uudistuksen lähtökohdat

- *Kokonaisuudessa uudistuksessa ei ole lähestytty kaivoslain perusratkaisuja hallitusohjelman mukaisesti ilmiölähtöisesti, josta on seurannut, etteivät kaivoslain perusratkaisut kuten valtausperiaate ja mineraalien omistus sekä yhteensopivuus esimerkiksi kiertotaloustavoitteiden tai biodiversiteettistrategian kanssa, eivätkä ole olleet valmistelussa arvioinnin kohteena.*
- *Kaivoslain perusratkaisujen arviointia perusteltiin sillä, ettei uudistuksessa ollut kyse kokonaisuudistuksesta. Kuitenkaan samanaikaisessa luonnonsuojelulain uudistuksessa, jossa ei myöskään nimenomaisesti ollut kyse kokonaisuudistuksesta, ei rajattu uudistuksen tavoitteiden saavuttamista osittaisuudistuksen takia voimassa olevan lain perusratkaisuihin.*

Kaivoslain sääntely ja yhteiskunnan muuttuvat odotukset

- *Kaivoslain lähtökohtana oleva kaivosmineraalien hyödyntämisoikeus, joka on myönnettävä kaivosluvan edellytysten täytyessä ja esteet voidaan lupamääräyksiin huomioida kaivosluvassa. Kaivoslupaharkinta ei mahdollista vesilain tapaista intressivertailua vaikka eri intressejä lupaharkinnassa huomioidaankin. Voimassa oleva valtausperiaatteeseen perustuva sääntelymalli ei pysty huomioimaan yhteiskunnan kaivostoiminnalle asettamia muuttuvia tavoitteita. Nykyinen tai ehdotettu kaivoslaki ei esimerkiksi mahdollistaisi Suomen energiaomavaraisuuden yleisen tarpeen kannalta välttämättömän mineraalisaation käyttämistä yhteiskunnan kokonaisedun huomioiden, jos esiintymä on valtausperiaatteen mukaisesti kaivostoimijan etuoikeuden piirissä. EU:n ja Kanadan välinen kauppasopimuksen (CETA) voimaantulo tulee tekemään yhteiskunnan kokonaisedun huomioimisesta lopullisesti mahdotonta, jos lakiehdotukseen ei lisätä intressivertailua mahdollistavaa sääntelyä.*

Yhteenveto

- Edellisestä seuraa, että kaivoslakiin esitetyt yksittäiset positiiviset muutokset eivät pysty saavuttamaan uudistukselle asetettuja hallitusohjelman tavoitteita, koska muutosehdotuksen kokonaisvaikutuksista ei ole valmistelun aikana riittävää kuvaa. Kaivoslain uudistus 2020-22 ei siten pysty poistamaan tarvetta kaivoslain sääntelyn kokonaisarviointille ja muutoksille lähitulevaisuudessa. Kaivoslain hallituksen esitys parantaa osittain kaivostoiminnan ympäristösääntelyä vaikka kaivoslain sääntelyn potentiaali jääkin ehdotuksessa valtaosin käyttämättä.

Yksityiskohtaiset huomiot

1. Ympäristönsuojelun parannukset jäävät vähäisiksi ja SYKE:n tekemän vaikutusarvion mukaan. Sallittujen ympäristövaikutusten korkea taso ei vähennä malminetsinnän tai kaivostoiminnan haitallisia ympäristövaikutuksia.
2. Kaivosluvan ja ympäristöllisten lupien keskenäissuhteita koskeva jo voimassa olevan kaivoslain aikainen epäselvyys kaivosluvan ja ympäristöluvan suhteesta kaivostoiminnan muiden kuin päästöperustaisten ympäristövaikutusten osalta on ristiriidassa kaivoslain 48.2 §:n sääntelyn kanssa.
3. Vesilain tapaisen intressivertailun lisääminen osaksi kaivoslupaharkintaa (kaivoslain 47 §) tulisi lisätä kaivoslakiin, jotta yhteiskunnan kokonaisedun voidaan huomioida kaivostoiminnan sääntelyssä
4. Vakuussääntely. Kaivosten sulkemisen osalta esitys ei huomioi pitkäaikaisia vaikutuksia riittävästi, ns. ristiinkäytön ja esim. kaivoskuilu/avolouhosvesien osalta. Mahdollisuuden periaatteella vakuus esitetään heikennystä, jolloin hallitusohjelman tavoite kaivoksen vastuut toteutumisesta kaikissa tapauksissa ei toteudu
5. Malminetsinnän kieltoalueet tulisi ulottaa koskemaan kaikkia luonnonsuojelualueita.
6. Kunnan, elinkeinojen ja maanomistajien sekä saamelaiden vaikutusmahdollisuuksia on parannettava esitettyä enemmän malminetsinnässä. esimerkiksi mahdollistamalla kunnan oikeutta vastustaa malminetsintää

7. Kaivoslakiin tulisi lisätä kriittisten mineraalien lista määrittelemään huoltovarmuuden ja kansallisen intressin kannalta tärkeät mineraalit.

Lisätietoja

- ympäristöjuristi Matti Kattainen puh. 044 778 5013